

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4



No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 796 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохиров Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсиков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	



Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari	135
Axmedova Nafisa Amirddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modelashtirish	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili	149
Talipova Dilfuza Nabiyeвна	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	

Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimliklarni baholashni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	



Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlyat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлов, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlarini.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	



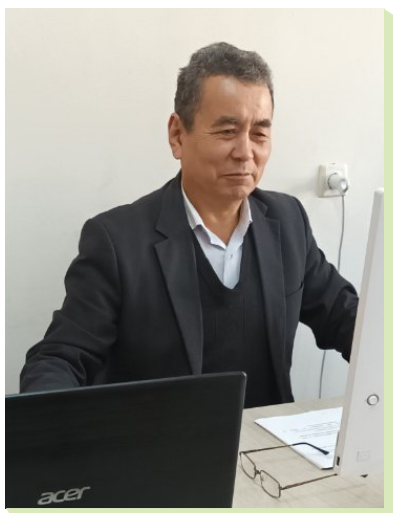
Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlarini	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	513
Erkinxojiev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarning bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	



Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili.....	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari.....	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi.....	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsudbek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	



Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан...	719
Рузиева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmatdovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar.....	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rne	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri.....	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	



SURXONDARYO VILOYATIDA PARRANDACHILIKNI RIVOJLANTIRISH KO'RSATKICHLARINI PROGNOZLASH VA MODELLASHTIRISH

ORCID: 0009-0005-7335-0233

Bobomuratov Imomqul Islamovich

Termiz davlat universiteti Raqamli iqtisodiyot, biznes boshqaruvi
va ekonometrika kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mamlakat aholisining mahalliy sharoitda ishlab chiqarilgan sifatli va arzon mahsulotlarga bo'lgan ehtiyojini to'la qondirish, asosan qishloq xo'jalik tarmoqlarini, jumladan parrandachilikning rivojlantirish darajasiga bevosita bog'liq.

Maqolada parrandachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish darajasi va dinamikasi tahlil qilingan. Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish dinamikasini o'rganishda turli vaqt modellaridan foydalanilgan. Chunki parrandachilik rivojlanishdagi muhim qonuniyat, tendensiyalarni va mavsumiy tebranishlarni o'rganish ushbu soha rivojini va istiqbolini to'g'ri belgilash hamda aholini muhim parrandachilik mahsulotlari bilan ta'minlashda muhim ahamiyatga egadir.

Kalit so'zlar: parrandachilik, mahsulot, tuxum, go'sht, vaqt qatorlari, trend, mavsumiylik, dispersiya, o'rtacha, model, regressiya, korrelyatsiya, determinatsiya, mezon, prognoz.

Abstract: Satisfying the needs of the country's population for high-quality and cheap products produced in local conditions largely directly depends on the level of development of agricultural sectors, including poultry farming.

The article analyzes the level and dynamics of poultry production. To study the dynamics of poultry production in the Surxandarya region, various time models were used, since the study of important patterns, trends and seasonal fluctuations in the development of poultry farming is important for determining the development and prospects of this industry and providing the population with important poultry products.

Key words: Poultry farming, product, egg, meat, time series, trend, seasonality, dispersion, average value, model, regression, correlation, determination, criterion, forecast.

Аннотация: Удовлетворение потребностей населения страны в качественной и дешевой продукции, производимой в местных условиях, во многом напрямую зависит от уровня развития отраслей сельского хозяйства, в том числе птицеводства.

В статье анализируется уровень и динамика производства продукции птицеводства. Для изучения динамики производства продукции птицеводства в Сурхандарьинской области использовались различные временные модели, поскольку изучение важных закономерностей, тенденций и сезонных колебаний в развитии птицеводства имеет важное значение для определения развития и перспектив данной отрасли и обеспечения населения с важными продуктами птицеводства.

Ключевые слова: Птицеводства, продукт, яйцо, мясо, временной ряд, тренд, сезонность, дисперсия, среднее значение, модель, регрессия, корреляция, детерминатция, критерий, прогноз.

KIRISH

Parrandachilik tarmog'i uni tashkil qilishda kam xarajat talab etadigan, bozor sharoitlariga moslanuvchan, xarajatlari tez qoplanuvchi chorvachilik tarmog'i bo'lib, nafaqat aholining turmush darajasini yaxshilashda, shu bilan birga aholi bandligini ta'minlashda katta o'rin tutadi. Bu jihatlar chorvachilikning boshqa tarmoqlariga nisbatan parrandachilikning raqobatbardoshligini oshiradi¹. Shuning uchun parrandachilik ishlab chiqarish asosiy ko'rsatkichlarining prognoz hisob-kitoblarini qilish mamlakat oziq ovqat xavfsizligini ta'minlash, iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari baholash uchun juda muhimdir.

1 Нечаев В. И. Экономика промышленного птицеводства: монография / Нечаев В. И., Фетисов С. Д. – Краснодар, 2010. – 150 с.



MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Parrandachilik mahsulotlari va mahsuldorligini iqtisodiy statistik tahlil qilish bilan qator xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, Ye.Darde tomonidan chorvachilik mahsulotlari va mahsuldorligini statistik tahlil qilish metodologiyasi ishlab chiqilgan bo'lib, unda vaqt qatorlarini tahlil qilish ko'rsatkichlari, vaqt qatorlarini analitik tekislash, vaqt modellarini tuzish va uni tahlil usullaridan keng foydalanilgan [7].

V.N.Afanasev, A.I.Markovalar parrandachilik mahsulotlari va mahsuldorligini o'rganishda ularni ikki guruhga olib o'rganadi: parranda mahsulotlarini bevosita parvarishlash bilan bog'liq mahsulotlar (tuxum, parranda go'ngi) va parrandalarni so'yish orqali realizatsiyasi bilan bog'liq mahsulotlar (parranda go'shti, par, pat) ko'rsatkichlarni aniqlaydi [4].

N.Bikova tomonidan mamlakat va hududiy oziq ovqat xavfsizligini ta'minlashda parranda mahsulotlari va mahsuldorligining ahamiyatini o'rganish uchun statistik usullardan keng foydalanilgan [5].

L.Gulyayev tomonidan parrandachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalarini dinamik, monografik va taqqoslama tahlil usullaridan foydalangan [6]. Muallif parrandachilik sohasida mahsulotlarni yetishtirishdan tortib uni realizatsiya qilishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oluvchi klaster tizimidan keng foydalanish hamda parrandachilik mahsulotlarini chuqur qayta ishlash bu tarmoqni rivojlantirishning zaruriy omili sifatida qaraydi.

Mahalliy olimlaridan X.R.Raxmankulov Surxondaryo viloyatida chorvachilik mahsulotlari tannarxini kamaytirish va xo'jaliklar rentabellik darajasini oshirish masalalarini o'rganishda tipologik va analitik guruhlash, dinamik, taqqoslama va monografik tahlil usullaridan foydalanilgan [9].

V.I.Nechayev Rossiya Federatsiyasida parrandachilik mahsulotlari bozorining hozirgi holati va rivojlanishidagi asosiy tendensiyalarini statistikaning asosiy usullari yordamida tahlil qilgan. Mazkur tahlilda parrandachilik sohasidagi xo'jaliklarning uch toifasi: qishloq xo'jaligi korxonalari, aholi xo'jaliklari va dehqon (fermer) xo'jaliklari yillar kesimida taqqoslama tahlil amalga oshirilgan [8].

A.Xasanov chorvachilik mahsulotlari va mahsuldorligini tahlil qilishda vaqt qatorlarini tahlil qilish ko'rsatkichlari, vaqt modellarini tuzish, mavsumiylik va tasodifiy omillarini ta'sirini aniqlash, o'rtacha taqqoslash hamda korrelyatsion regression usullardan keng foydalanilgan [11].

TADQIQOT METADALOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasini parranda mahsulotlarini ishlab chiqarish va mahsuldorligini oshirish bo'yicha mamlakatimiz hamda xorijiy olimlarning olib borgan ilmiy ishlari natijalari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining parranda mahsulotlarini ishlab chiqarish va mahsuldorligini oshirishga oid Farmon va qarorlari tashkil etadi. Shu bilan birga, rivojlangan xorijiy mamlakatlarda parranda mahsulotlarini ishlab chiqarish va mahsuldorligini oshirish modellarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, O'zbekistonda parrandachilikni yanada rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarini amaliyotga kiritishda katta turtki bo'lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan ushbu tadqiqotning metodologik jihati mamlakatimizda innovatsion rivojlanish g'oyalarini amaliyotga joriy etish yo'llarini asoslashdan iborat.

TAHLIL VA NATIJALAR

Viloyatda parrandachilikni rivojlantirishni prognozlashning axborot bazasi bo'lib 2010-yildan 2022-yilgacha bo'lgan davrlar uchun parrandachilik mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarish hajmi bo'yicha dinamika qatori hisoblanadi. 2013-yilni boshlang'ich nuqtasi sifatida tanlash parrandachilik asosiy mahsulotlarini ishlab chiqarishning hajmining pasayish davridan o'sish davriga o'tganligi va trend yo'nalishida o'zgarishlar bo'lgani bilan bog'liq.

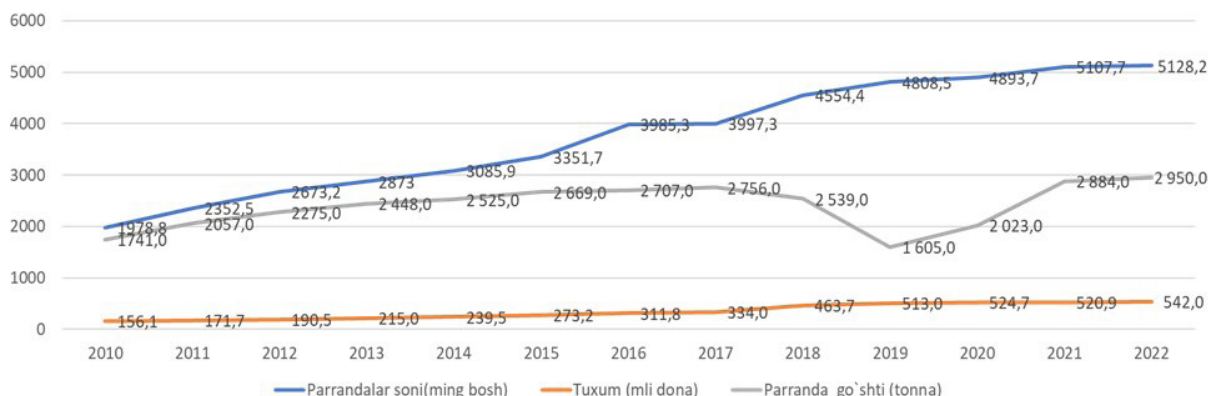
Birinchi bosqichda tuxum va parranda go'shti hajmi bo'yicha vaqt qatorining analitik va o'rtacha ko'rsatkichlari hisoblash asosida aprior tahlil qilindi. Olingan ko'rsatkichlar pasayish davrlari o'sish davrlari bilan almashganda, o'ta beqaror dinamika mavjudligini ko'rsatadi.

Ko'rib chiqilayotgan davrlarda tirik vaznda parranda go'shti ishlab chiqarish hajmi o'rtacha 4,5 foizni yoki yiliga 100,8 tonnani tashkil etdi. Shubhasiz, go'sht ishlab chiqarish hajmining kamayish tendensiyasi go'sht uchun boqiladigan parrandalar sonining qisqarishi va ozuqa ta'minoti darajasi, parranda kasalliklarga qarshi kurash chora-tadbirlari kabi omillarga bog'liq. Parranda go'shti ishlab chiqarish hajmining eng yuqori nuqtasi 2021 -2022-yillarda, eng quyi qismi 2019 va 2020-yillarda kuzatildi.

Tahlil qilinayotgan davrlarda tuxum ishlab chiqarishning barqaror o'sishi kuzatildi. O'rtacha so'nggi o'n yil ichida tuxum ishlab chiqarish har yili o'rtacha 32,1 million dona tuxumga oshgan yoki 10,9 foiz punktini tashkil etdi. 2022-yilda 2010-yilga nisbatan tuxum ishlab chiqarish hajmi taxminan 3,5 barobarga o'sgan yoki 2022-yili 542 mlndan donadan oshganligini ko'rishimiz mumkin.



2010-2022 yillarda Surxondaryo viloyatida parrandalar bosh soni va parranda mahsulotlari



1-chizma: 2010–2022-yillarda Surxondaryo viloyatida parranda soni va parranda mahsulotlari dinamikasi

Parrandachilik chorvachilik tarmog'ining yetakchi tarmoqlaridan biri sifatida parrandachilik asosiy mahsulotlari ko'rsatkichlari prognozlarini ishlab chiqish va ushbu iqtisodiy faoliyat turining asosiy ko'rsatkichlarida tendensiya mavjudligini tekshirishdan iborat. Hozirga kunda matematik apparatning quvvati va murakkabligi bilan farq qiluvchi trend mavjudligini tekshirishning ko'pgina mezonlari mavjud. Ushbu metodlar parrandachilik mahsulotlarining asosiy ko'rsatkichlarining ham vaqtga nisbatan rivojlanishidagi umumiy tendensiyaning, ham turlar bo'yicha tendensiya—o'rtacha va dispersion tendensiyaning aniqlashga imkon beradi.

Tendensiyaning umuman mavjudligini ochib berishga va uning moddiy ifodalanishi – trendni aniqlashga imkon beruvchi metodlardan biri – kumulyativ T-mezonini hisoblashdir. Bu metod o'z ichiga Y1 qator darajalarining Y ning o'rtacha darajasidan chetlanishlarining to'plangan summalari va shu chetlanishlarning o'zlari o'rtasidagi nisbat bilan hisoblab chiqiladigan statistik tavsifini hisoblash va tahlilini qamrab oladi.

O'rganilayotgan dinamika qatorida T-mezon asosida tekshiriladigan tendensiya bo'lmashligi mumkin, degan gipoteza ilgari surilmoqda. Parrandachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish dinamikasining qatorlari bo'yicha olingan ma'lumotlar (1-jadval) asosida $\alpha = 0,05$ da trendning bo'lmashligi haqidagi gipoteza rad etilganda tendensiya mavjudligini ko'rsatadi yoki aksincha.

1-jadval: Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmida tendensiyaning baholash uchun kumulyativ T- mezonidan foydalanish natijalari

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	Tp- mezonning hisoblangan qiymati	Tendensiya mavjudligi holati
Parranda go'shti tirik vaznda	Tonna	35,0	Mavjud
Tuxum	Ming dona	16,75	Mavjud

Yuqoridagi jadvalda hisoblangan tirik vaznda parranda go'shti ishlab chiqarishda o'rganilayotgan davr uchun ($\alpha=0,05$; $n=12$), Tp-mezonning hisoblangan qiymati = 35,0 ga teng,uning jadvaldagi qiymati esa $T_{jad} = 5,49$ ni tashkil etgan.Bu holat tendensiya mavjud emasligi rad etiladi.Ya'ni parranda go'shti ishlab chiqarishda tendensiya mavjud.

Tuxum yetishtirishda Tp-mezonning hisoblangan qiymati = 16,75 ga teng,uning jadvaldagi qiymati esa $T_{jad} = 5,49$. Bu holatda tendensiya mavjud emasligi rad etiladi.Ya'ni tuxum yetishtirishda ham tendensiya mavjud.

2-jadval: Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi o'rtacha darajalarini taqqoslash usulidan foydalanish natijalari

Ko'rsatkichlar	O'rtachalar tendensiya		Dispersiyalar tendensiya	
	t_p	Natija	F_p	Natija
Parranda go'shti tirik vaznda	0,59	Mavjud emas	2,15	Mavjud emas
Tuxum	5,96	Mavjud	4,90	Mavjud emas



Amalda tendensiyalarning uch turi mavjud bo'lganligi sababli: o'rtacha, dispersiya va avtokorrelyatsiya, har bir turning mavjudligi uchun dinamikaning dastlabki qatorini tekshirish kerak.

Parrandachilikning asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi qatorini o'rtacha va dispersiyada tendensiya mavjudligini tekshirish vaqt qatorlarining o'rtacha darajalarini taqqoslash usuli va Foster-Styuart usuli asosida amalga oshirilishi mumkin. Surxondaryo viloyatida 2010–2022-yillar uchun taqdim etilgan parrandachilik mahsulotlari ko'rsatkichlarining dinamik qatorida o'rtacha tendensiya mavjudligini tekshirish 2-jadvalda taqdim qilingan. Jadvalda parranda go'shti yetishtirishda o'rtachalarning tengligi haqidagi gipoteza qabul qilingan, ya'ni tning jadvaldagi miqdori ($n=12$, $\alpha=0,05$;) $t_{jad}=2,228$, t ning hisoblangan qiymati hisob= 0,59dan katta, ya'ni $t_{jad} < t_{hisob}$, bu vaqt qatorlarida o'rtacha tensiyasi mavjud emas.

Tuxum yetishtirishda o'rtachalarning tengligi haqidagi gipoteza rad etiladi, chunki $t_{hisob} > t_{jad}$, shuning uchun o'rtacha ko'rsatkichlar bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi va bu qatorlarda o'rtachaga moyillik mavjud. ya'ni, tning jadvaldagi miqdori ($n=12$, $\alpha=0,05$;) $t_{jad}=2,228$, tning hisoblangan qiymati hisob= 5,96, ya'ni bu yerda quyidagicha tenglik $t_{jad} > t_{hisob}$, bu qatorlarda o'rtacha tendensiyasi mavjud

Dispersiya tendensiyasining mavjudligini aniqlash shuni ko'rsatdiki, tirik vaznda parranda go'shti ishlab chiqarish ko'rsatkichi uchun dispersiyaning tengligi gipotezasi qabul qilinadi, chunki $F_{jad} < F_{hisob}$ (0,05; 5; 5). Bu dispersiyalarning sezilarli darajada farqlanmasligini anglatadi, shuning uchun bu ko'rsatkichlar darajalarida dispersiya tendensiyasi mavjud emas. $F_{hisob} > F_{jad}$, F_{jad} ($\alpha=0,05$; $v_1=5$; $v_2=5$) = 5,05, $F_{hisob}=2,15$. Tuxum ishlab chiqarish dinamikasi qatorida ham $F_{hisob} < F_{jad}$ (0,05; 5; 5). $F_{hisob}=4,90$

3-jadval: 2010–2022-yillarda Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsulotlari ishlab chiqarish asosiy ko'rsatkichlari trend tenglamalarining adekvatligining tasnifi

Ko'rsatkichlar	Trend tenglamasi	diter. koef	Approk. koef	Umum disper
Tuxum ishlab chiqarish	$Y_t=163.66+41.84 \cdot t$	0.9609	6,09	1318,26
	$Y_t=130,3+58,52 \cdot t-1,516 \cdot t^2$	0,9655	7,31	1333,1
	$Y_t=182,18 \cdot e^{0,473 \cdot t}$	0,954	8,98	19371,18
	$Y_t=198,14 \cdot e^{0,114 \cdot t}$	0,929	30,49	0,01017
Parranda go'shti	$Y_t=2501,34+1.684 \cdot t$	0,939	13,47	189868,5
	$Y_t=2867.83-181.56 \cdot t+16.65 \cdot t^2$	0,0966	617,28	196059,2
	$Y_t=2440 \cdot e^{0,0106 \cdot t}$	0,193		
	$y=2540,5 \cdot t^{0,017}$			
	$y=2510,7 \cdot e^{-0,003t}$	0,0018		

4-jadval: Asosiy parrandachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish darajasi bo'yicha turli trend modellarini tanlash.

Parrandachilik mahsulotlari	Trend turlari			Eng maqbul model
	chiziqli	porabola	eksponensial	
Tuxum	$y=37.374 \cdot t+81.138$	$y=0.739 \cdot t^2+27.028t+107.002$	$y=137.94 \cdot e^{0,117 \cdot t}$	Eksponensial
	$S=1284.8, A=9,49\%$ $R^2=0,947$ $DW=0,9$	$S=1304, A=7,77\%$ $R^2=0,951$ $DW=0,98$	$S=0.0075, A=0,95\%$ $R^2=0,967$ $DW=0,95$	
Parranda go'shti	$y=1.685 \cdot t+2501.33$	$y=-6.49 \cdot t^2+134.24t+1869.17$	$y=2094.126 \cdot e^{0,017 \cdot t}$	Eksponensial
	$S=189868.5, A=13,48\%$ $R^2=0,000154$ $DW=1,23$	$S=177246.2, A=13\%$ $R^2=0,194$ $DW=1,11$	$S=0.03536$ $A=1,82\%$ $R^2=0,121$ $DW=1,11$	

Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsulotlari ishlab chiqarishining asosiy ko'rsatkichlari tendensiyasini modellashtirishning eng muhim muammosi parrandachilik mahsulotlari ko'rsatkichlardagi o'zgarishlarning haqiqiy qonuniyatlarini eng yaxshi tavsiflaydigan matematik funksiyani tanlashdan iborat. Parrandachilik mahsuloti ko'rsatkichlarining qonuniyatlari to'g'risida xulosalar ushbu muammoni hal qilishning to'g'riligiga bog'liq

O'rtacha qoldiq moduli qiymatlarini, o'rtacha approksimatsion xatolikni, Darbin-Uotson mezonini, Surxondaryo viloyatida parrandachilik mahsuloti asosiy ko'rsatkichlari vaqt qatorining aniqligi va yetarlilik mezonlarini hisoblash natijalari 4-jadvalda keltirilgan.



XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, Surxondaryo viloyatida parrandachilik sohasini yanada rivojlantirish uchun avvalo bu sohaga zamonaviy texnologiyalarni joriy etib, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va tayyor mahsulotlari eksportini kengaytirish uchun quyidagi tadbirlarni amalga oshirish lozim:

- Surxondaryo viloyatida parrandalarning boshqa turlarini rivojlantirishni ommalashtirish zarur. Hududlarning shart-sharoitlardan kelib parrandalarning boshqa turlari: o'rdak, g'oz, kurka, bedana, kaklik, tustovuq yetishtirish bilan shug'ullanadigan xo'jaliklarni tashkil etish zarur;
- Parrandachilik mahsulotlarini tuxum va parranda go'shti ishlab chiqarishni nafaqat ko'paytirish bilan birga ularni qayta ishlash orqali mahsulot eksportini ko'paytirish hamda parrandachilik chiqindilarni qayta ishlashni yo'lga qo'yish;
- Parrandachilik sohasining atrof muhitga ta'sirini kamaytirish, parranda kasalliklarini o'z vaqtida bartaraf etish va ekologik toza mahsulot yetishtirishga e'tibor berish;
- Viloyat hududida parranda mahsulotlari yetishtirishda import o'rnini bosuvchi to'yimli omuxta va vitaminlashtirilgan yem ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish;
- Parrandachilikni rivojlantirishda parrandachilik bilan shug'ullanuvchi xo'jaliklarda shu faoliyat bilan shug'ullanuvchi mutaxassislarni tayyorlash va aholi xo'jaliklarida ularning tajribalarini oshirish;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Parrandachilikni yanada rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4015-sonli qarori. 2018-yil 13-noyabr <http://lex.uz>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. <http://lex.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-281-sonli qarori, Parrandachilik sohasini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. 2022-yil .
4. Афанасев В.Н., Маркова А.И. (2003), Статистика сельского хозяйства: Учебное пособие.— М: Финансы и статистика, 272 стр.
5. Быкова Н.В. (2018) Значение отрасли птицеводства в обеспечение продовольственной безопасности. Вестник АПК Верхневолжья №1(41).
6. Гуляева Л.В., Распутин А.В. (2007) Современные состояния и тенденции развития птицеводческих организаций Иркутской области. Известия ИГЭА №6 (56).
7. Дарде.Е.С. Статистический анализ и прогнозирование производства основных видов продукции животноводства(2011). Монография. —М: ИНО, 109 с.
8. Нечаев В.И., Бершицкий Ю.И., Фетисов С.Д., Слепнева Т.Н. (2010) Современное состояние и тенденции развития птицеводства в России. Монография, Краснодар, 150 стр.
9. Рахманкулов Х.Р. (1969) Резервы снижения себестоимости продукции и повышения рентабельности животноводства в колхозах Сурхандаринской области. Автореферат диссертации по соисканию ученой степени кандидата экономических наук. (22 стр) Ташкент.
10. Xatamov O., Bobomuratov I. (2019) Parrandachilikni rivojlantirishning hududiy iqtisodiy statistik tahlili. Agroiqtisodiyot. ilmiy amaliy agroiqtisodiy jurnal. 4(14) 64-66 b.
11. Bobomuratov, I. I. (2023). Surxondaryo viloyatida tuxum yetishtirishining iqtisodiy statistik tahlili // GOLDEN BRAIN, 1(18), 38-45.
12. Imomqul, B. (2023). Parrandachilik mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarishni ko'p omilli regrission tahlil qilish va pragnozlashtirish. Journal of Universal Science Research, 1(6), 804-808.
13. Norqo'chqor qizi Abdunazarova, S., & qizi Qulatova, M. M. (2024). Marketing: marketing faoliyati samaradorligini baholash usullari // Results of National Scientific Research International Journal, 3(1), 183-193.
14. Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish
15. Xasanov A.A. (2019) Chorvachilik mahsulotlari asosiy turlarini ishlab chiqarishning statistik tadqiqoti (Surxondaryo viloyati misolida) (b) Toshkent.
16. Abduramonov M.A. Qishloq xo'jaligi statistikasi – (o'quv qo'llanma). –T.: TDIU, 2004, – 96 bet.
17. Jo'raev F. D., Aralov G'. M. Qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarishning rivojlanish tendensiyasini statistik tahlili Multidisciplinary Scientific Journal April, 2023 (31-43) <http://sjfactor.com/passport.php?id=22258>.
18. Bobomuratov I.I. Gurrent state and trends in the development of poultry farming on the example of Surkhandaryam region Academia AnInternational Multidisciplinary Research Journal <http://doi: 10.5958/2249-7137.2020.01293.8>
19. Vol. 10 Issue 11, November 2020.
20. www.stat.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi sayti.
21. www.surxon.stat.uz Surxondaryo viloyati statistika boshqarmasi sayti.
22. <https://poultry.uz/ru>.
23. <https://agrovesti.net> Professionalno ob APK.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.